

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOSZMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. JNCZE BÉLA.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Szent-egyháztérca 20. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagóca, 7. sz. a.) küldendők.

Sok és mégis — kevés!

II.

Már a megelőző cikkem végén rámutattam arra, hogy különösen a sok tárgy s a belőlük kiszabott sok eltanítandó miatt kicsinyeljük még ma is a szemléltetés becsét, s e miatt sajnáljuk annyira a rája fordítandó időt. — A mire akkor csak rámutattam, most kissé bővebben is illusztrálom; mert ezt tartom mai tanítási rendszerünk egyik fő hibájának.

Azt t. i., hogy nem akarjuk elhinni, hogy sokkal többet ér az, ha a gyermek okos utmutatás mellett jól megnéz s jól meglát valamit a szemével, mintha mi az ő véletlenül odavetődött pillantásai mellett akár százszor is beszélünk ugyanazon tárgyról.

Pedig igen természetes, hogy így — azaz szóbeszéddel pótolta, felületes mutogatás mellett — édes keveset, vagy majd semmit sem nézhet és láthat meg a szegény, kis nébuló. — De minek is nézne, minek is kutatna?! Hiszen arra valók vagyunk mi, tanítók, hogy — megforgatva kezünkben a gyermekek előtt az illető tárgyakat, vagy ráütve a pálcánkkal azokra a falitáblákra festett képekre, a melyek némelyikére egy egész természet-ország van rápingálva — nagy hirtelenséggel elmondjunk róluk mindent, a mit tudunk, hogy aztán azonnal hívassuk is fel valamelyik tanítványunkat: nó adj számot; mondd el, mit értettél meg!

Nagy vontatva kezdi is mondani a szegény, a mit beszédünkben töredezetten ellopogatott. Hanem, persze, nem megy jól biz a! De hogy is menne?! Hiszen egy ártatlan, kis gyermek még annyira nem böles, vagy ravasz, hogy nem értett szavakkal — és épen komoly kérdőre vonatáskor is — tudjon játszani. — Ha teszi is, csak kinos késervében teszi, a mit azzal is elárul, hogy értelmes beszéd helyett folytonosan csak himezhámoz, vagy immeg-ümmög.

De azért mi még sem adjuk a kezébe a tárgyat, vagy nem visszük hozzá elég közel a képét, hogy ol-

vassa hát le arról, a mit még nem tud! Oh, ez nagy idővesztéssel járna!! E helyett inkább elmondjuk a tudnivalót újra magunk; de most már időnyeres okáért jóval sebesebben, hogy még azt a keveset is felejtse el a gyerek, a mit előbbi beszédünkben — vagy is, akarám mondani, előadásunkból; mert most már a népis-kolákban is előadások tartatnak — nem annyira megértett, mint inkább bemagolt. — És erre újra kezdjük a faggatást, vagy bírálgatjuk s javítgatjuk a tanuló töredezett és értelmetlen mondatait. S ha ebbe is belé ununk, vagy sürgős dolgunk másfelé kerget: „nеше, itt a könyv, tanul meg ebből!” — ezt mondjuk haragosan, s ezzel más tárgyra térünk.

Már tudni illik más tantárgyra, de nem az előbbi nemből más tárgy teljesebb, alaposabb és így biztosabb ismertetésére. Erre jóformán semmiben sincs időnk! Különösen nincs az osztatlan népiskola tanítójának, a kinek egymagára kell 80—120 gyermeknek, még pedig 6 korosztályban, azt a 15 tantárgyat mind megtanítania, a melyek tudása nélkül — mai népmegváltóink hite szerint — „elvész a mi népünk, mivel hogy tudomány nélkül való!”

Nó, hogy ne vesszen el, az ezermester tanító tanítja hát mindnyáját. De, hogy tanithassa; ha a tanterv nem rendelné is: kénytelen feldarabolni, felaprózni mind magát, mind a tantárgyait, legfőképpen pedig az idejét, annyira, a mennyire csak lehet, — hadd jusson s maradjon mindenik korosztálynak mindenikből valami!

Szerencsétlen idő — és munkafelosztás; következőleg szerencsétlen az eredménye is!

Ugyanis e rendszer követése közben egyik tárgyat a másikat veri ki mind a tanító, mind a tanítványok fejéből; holott az egészséges tanítási rendszerben minden egyes tárgy tanításának a többiekben teendő előhaladást kellene megkönnyítenie, biztosítania. Ennek azonban alig láthatjuk példáit a mai iskolákban.

A népis-kolákban — például — leginkább az ir-

va-olvasás tanítása hódolna ez elv követelésének; de tényleg ez is csak addig hódol és hódolhat, míg a 2 tárgy — t. i. az írás és olvasás — szoros összeköttetésben taníttatik. Mihelyt ez az összeköttetés megszűnik, megszűnik e két, egymással annyira rokon tárgy tanításának egymásra való könnyítő és segítő hatása is. Hanem igaz is, hogy a II. korosztálytól kezdve, a hol ez az elválasztás történni szokott, meg is látszik már a szomorú eredmény a gyermekeknek mind az olvasásukon, mind az írásukon. Meg; mert a míg eddig csak azt írták és olvasták, a mit minden ízében jól megismertek s teljesen felfogtak: ettől kezdve már siettetjük a munkát; többé már itt sincs időnk alapos ismertetésre, teljes felfogásra.

De van az úgy nevezett gépies olvastatásra s íratásra! — Áll pedig ez abból, hogy a tanuló sem egyik, sem másik munkájára nem igen veszi segítségül az esztét, sőt jó formán még a szemét sem; hanem csak habar vagy a szájával, vagy a kezével. Így szoktatjuk időkimelésből oly dologra, a miről majd évek múltán a legnagyobb kinnal, s ekkor már igazán káros idővesztéssel is, okvetetlen le kell szoktatnunk. Le bizony; mert a gépiesség: természetellenes és szellembékozó; s a ki ezt még védelmezni meri, ám védelmezze, de egyszersmind vállalja magára a felelősséget azért a sok fél és hibás munkáért, meg azért a sok értelmetlen és zagyva beszédért, a melyekből annyit láthatunk és hallhatunk még a mai, híres iskolákban is.

Itt megjegyzem még, hogy az olvasás tanításának másfelől azért is oly csekély jó ideig a sikere, mivel összefüggő szöveget kivált egy folytában, a sok tárgy miatt nem olvastatunk s nem is olvastathatunk eleget. Rendes eljárásunkká lett már, hogy mihelyt csak baktatva is tudnak kissé olvasni a gyermekek, azonnal belé kapunk a nyelvtan tanításába, vagyis, — a mint egy tisztelt tagtársunk nagyon találóan szokta mondani: a nyelvtani bolházasokba. És ettől kezdve olvastatás közben is folyton szabályokat magyarázgatunk, vagy tanítunk tanítványainknak, s így elvonjuk figyelmöket az olvasás tulajdonképeni tárgyától, a mely pedig — kivált, ha jól választottuk — minden nyelvtani szabálynál inkább érdekelné s hatalmasabban nevelné lelköket.

Sőt nyelvészkedő szenvedélyünk odáig ragad, hogy ha éppen az értelem ellen ejt is olvasásában valami hibát a gyermek, még ezt sem az értelmi összefüggés vezető fonálának felmutatásával vagy kézbeadásával javíttatjuk ki; hanem e helyett elrecitálunk vagy elrecitáltatunk rá egy-egy elvont, rideg szabályt, hogy abból lássa be: imé, ezért hibáztál! S a jámborabbja meg is hallgatja; hanem azért magát a dolgot ebből sem érti meg, — a mint azonnal meggyőzhet erről az, hogy ha ugyanazzal a fiúval olvastatjuk is újra a szöveget, ő is megejti benne ugyanazt a hibát, vagy legfeljebb pár sorral alább más, hozzá hasonlót. Tehát bizony nem sok hasznát vettük a nyelvészi zsörtölődésnek!

Még silányabb az eredmény az írás tanításában, s illetőleg a helyesírás gyakoroltatásában. És itt is a nyelvtan okozza a főbajt. Azzal t. i., hogy jó hosszas ideig mindent csak a nyelvtani szabályok illusztrálása s alkalmazásuk gyakorlása végett íratunk; s a hibákat, még a hol alkalom van is rá, nem a helyes olvasás és tiszta kiejtés, hanem nyelvtani szabályok fejtegetése alapján javítjuk és javíttatjuk. Persze e miatt arra, hogy gondos megfigyeltetés mellett folyó szöveget másoltassunk, aztán meg diktálás és szabad elbeszélés után minél gyakrabban irassunk — nem marad időnk. Pedig mennyivel helyesebben írának, sőt mennyivel helyesebben olvasnának, gondolkoznának és beszélnének is tanítványaink, ha tudnák, hogy azt, e mit olvasnak vagy elbeszélnek, igen gyakran — azonnal le is kell írniok. Hanem erre a mai iskolák legnagyobb része nem sokat ad. Ma már a grammatica a fő cél még a népiskolákban is, s nem magának a nyelvnek — alkalmas irodalmi művek olvastatása és élveztetése útján is biztosított — minél teljesebb ismerete, öntudatos értéke s a lehetőleg hibátlan használása mind szóval, mind írásban.

Ekként áldozzuk fel a lényegét a formáért tanításunk más ágaiban is. Így teszünk például a népiskola egy másik legfontosabb tárgyával, a számtan tanításával is. — Mikor hozzáfogunk, jól kezdjük a dolgot itt is, s ennek köszönhetjük, hogy egy darabig jól is haladunk. De már az első pár év után egyszerre csak letérünk a biztos és — a tetszőleges kerülői mellett is — legegyszerűsége utról. Letérit — szinte mondhatnám: lekerget — az írásbeli számtan. Mihelyt ezt kezdjük tanítani, többé már nem igen foglalkoztatjuk s gyakoroljuk a gyermekek szemléző, egybehasonlító, következtető és ítélő tehetségét. Pedig a főbeli számtan oly módon való tanításával, milyenre a magyar paedagogia történetében is örök tiszteletre méltó Brassai bácsink, mind a „kisedek számvetésében,“ mind „Számító Szokratesében,“ oly biztos és igaz utat mutatott: ha csak valóban akartuk, igazán sokra vihettük tanítványainkat már mind ebben. De, fájdalom, a mit ennek útján tanultak sőt beis gyakoroltak, azt korántsem használjuk fel eléggé az írásbeli miveleteknél!

Itt már többnyire csak szabályokat, vagy éppen csak chablonokat tanítunk és illusztrálunk, megspékelve a reájok vonatkozó műszók megértetésével, jelentésük és szerepök meghatározatásával, bemagoltatásával. De meg is látszik az eredményen! Mert tanítványaink még a közönséges négy alapmivélet körében sem mozognak már többé biztosan; a mire elég szomorú bizonyíték az, hogy a szorzási és osztási példákat mind egyre összetévesztik; s különösen az ilyenmü miveletek köréből még a jobbak is alig tudnak egy-egy utschébb feladatot helyesen és önállólag megoldani. — Hanem azért még is haladunk, s illetőleg halad a tanító tovább; mert a miniszteri tanterv szerint — osztatlan és

osztott iskolában egyaránt — a VI. osztálynak még az összetett kamatszámítást s vele a vegyítési és társasági szabályt is meg, — vagy is inkább el kell tanítani.

Kisebb-nagyobb különbséggel így van ez a többi tárgyakkal is, azaz ezek tanítása közben sem jút idő, s nem nyújtatik elég alkalom a közvetlen szemlélésre, a már megismertektől a hozzájuk köthető újak ki — és feltaláltatására, a szellemfejlesztő nyomozásra, kombinálásra és gyakorlásra. — Így szoktatjuk a gyermekeket felületességre, félszeg vagy tél-túl munkára; s így nevelünk — akaratlanul s talán még észrevétlenül is — belőlük tudákos parasztokat, vagy mindenhez szólni akaró, de alaposan semmihez sem értő nyárspolgárokat.

Nem hallgathatom el azt sem, hogy ez az egyszerre sok mindenfélét felőlelő, sokat ígérő, de keveset adó rendszer mily olomsúlyljal nehezedik a jobb és lelkiismeretesebb tanítókra is. A töredezett, és örökös félbeszakításokkal zavart munka őket is kihozza sodrúkból; és pedig annyival könnyebben s gyakrabban, mivel mindegyre érzik s tapasztalják, hogy ebbe biz ők is csak beléugrasztottak, de rá és belé nem neveltettek. Ezért idejüket nem tudják jól beosztani s helyesen felhasználni; nem haladhatnak biztos és határozott terv szerint; s a mi legnyomasztóbban hat és hathat is rájuk: nem taníthatják csak azt, a miben biztosak és erősek; hanem kontárkodniuk kell azokban is, a mikben gyengék s bizonytalanságban, vagy éppen homályban tapogatózódnak. Nagy hátrányuk végre az is, hogy az új rendszernek megfelelőleg még ma sem rendelkezhetnek sem a szükséges, jóra való tankönyvekkel; sem a még szükségesebb — azaz biztos felvilágosítást és határozott tájékoztatást nyújtó — segédkönyvekkel.

Csodáljuk-e, ha ily körülmények között a jobbak is elkedvetlenednek, s rendre-rendre beletörődnek abba, hogy csak chablon szerint dolgozzanak, s így csak a tudatlanokat vakító külszinnel és látszatnak tegyenek eleget?!

Méltatlan vádat szórnék hazám tanítóira, ha úgy értettem volna s úgy kívánnám értetni az imént kimondott szavakat, mintha már eddig is sokan történt volna meg közülök az, a mit bennök jelzék. De viszont: az igazságnak lelkemből feltörő hangját fojtanám el akkor, ha nem merném kimondani, hogy e tekintetben is szereztem már pár szomorú tapasztalatot, s éppen ezért mertem őszintén föltárni ez aggodalmat is.

S most, miután már ezt is föltártam, végzem is a sok rossz ellen megeresztett szóharcom e II. részét. De mielőtt bevégezném, legutóbb kifejezett aggodalmamhoz fűzve még kockáztatok egy ártatlan intést:

Gondolják meg azok, a kiket illet, hogy minden időben a leghitványabb rendszer volt, s az is lesz az mindörökké, a mely a leghivebb embereit is tönkretette s tönkreteszi!

(Folytatjuk.)

Váradi Károly.

EGÉSZSÉGÜGY.

Jó és olcsó fertőtlenítő szer.

Némely mesterségek, mint p. o. a mészáros és timár mesterség, enyv készítés, mosódák stb. azon helyeket, melyekben üzük őket egy bizonyos időmulva egészségtelenné változtatják, mert ezen iparágak folytatásánál feldolgozott tárgyak hulladékai a levegőt és azon helyek butorzatait, padlóját és azon eszközöket, melyek alkalmaztatnak, megfertőztetik. Mióta Küchenmeister, Leucort, Lister és Grisinger kísérletei meggyőzőleg bebizonyították, hogy a fertőzet mennyi és mily veszedelmes betegségeknek okozója, azóta az apró szervezetek szaporodás (microorganismus) módja méltóbb figyelem tárgya lett; csaknem minden nap újabb alakok ösmertetnek meg, újabb szaporodási módok lesznek feltárva és egyszersmind az emberiség újabb fegyverekkel szál szikra ezen kérlelhetlen ellensége ellen. — Ma már tudjuk, hogy számos ragadós betegség u. m. ronsoló toroklob — diphteritis —, inláz — thyphus — fertőzésből támad; de másfelől az is elvitázhatatlan, hogy fertőtlenítés által magunk és embertársainkat megóvhatjuk ezen betegségektől.

Lister gyönyörű kísérletei megtaníták a világot arra, hogy mit ér fertőtlenített légkörben élni és mütő orvos mit tehet tiszta légkörben; míg a megfertőztetett és ragályos légkör a kis veszélyt is halálíg csigázhatja.

Fertőtlenítsünk tehát időnként ott, a hol szükséges és pedig első sorban az iskolákban, s általában olyan helyeken, hol többen együtt kénytelenek élni s az éjszakát átaludni; mert nem tudjuk, hogy mely hasadéokban, mely falrepedésben vagy éppen ruhánk melyik redőjében talál biztos talajra a ragályos anyag. — Sokan még ma is tagadják ennek létezését, mert hiszen tagadni könnyű, habár az utóbbi évek keserű tapasztalatai a ronsoló toroklobnál, és a weltjankai pestisnél elég meggyőző érvel szolgálhattak mindazoknak, kik még kételkedtek, hogy fertőzet és ragály létezik és ellenök egyetlen óvszer a fertőtlenítés — desinfectio.

A legjobb fertőtlenítő szer a levegő; Afrika homok sivatagjain a hulladékok nem okoznak miasmákat, mert a forró melegség kevés idő alatt mumiává szárit minden életrőlküli szerves testet, elvonván vizét, miáltal megakadályozza az erjedést, melynél támadnak az apró szervek, u. m. vibriák, bacteriumok, és cocco-bacteriák.

De bármily gondosok és erélyesek legyünk a szelöltetésben, ez nem elég biztos szer a ragályok ellen. Például szolgál erre a berlini chorite-kórház; itt ugyanis azon szobák, melyekben himlős és vörhenyes betegek feküdtek, ámbár több napokig szelöltettek, mégis a szelöltetés nem volt képes fertőtleníteni ugyannyira, hogy az ujonan felvett gyermekek e szobákban mindnyájan a himlőt és vörhenyt megkapták, s csak is a kellő mesterséges fertőtlenítés által lehetett a kór anyagot kiirtani.

Most az a kérdés: minő anyagokat használhatunk és használunk fertőtlenítő szerül?

Első helyen áll a salicylsav, de a mely magas ára miatt nem foglalhatja a nép körében azon helyet, melyet hatása által megérdemelne. — Ezután következik a carbolsav, de kellemetlen szagja és pusztító hatása miatt ritkán használtatik és nem is a nép kezébe való.

Mehlhausen a német birodalmi cholera bizottság felhívására kísérleteket tett a fertőtlenítő szerekkel, és ezen kísérletei azon tapasztalatra juttatták, hogy minden fertőtlenítő szer között a lakk és épületeket illetőleg a legalkalmasabb a kén — kén sav. Alkalmazása a legegyszerűbb, s nem rontja meg a ruházatot, tehérműt és házi eszközöket. Minden tekintetben felülmúlja a halványgázzal való fertőtlenítést. A mint általánosan tudva van a kén sav a kén elégetésénél keletkezik. Egy szoba fertőtlenítésére elegendő 20 grm. kén. A nyers kén kiloja 8 kr. tehát az ezzel fertőtlenítés a legolcsóbb is. A fertőtlenítendő szobaajtói, ablakai vagy más nyílásai a lehetőleg légmentesen zárassanak el. Ha télen kellene ily fertőtlenítést végeznünk, mindig célszerű előbb a levegőt mesterségesen felmelegíteni, hogy a gáz eláramlását a szomszéd helyekre meggátolhassuk. — A víznek azon tulajdonsága van, hogy a kén sav gázból nagy mennyiséget szív magába; tanácsos tehát a szoba padlóját a fertőtlenítés előtt jól megöntözni. — A kén meggyújtása után a szobák 8 órai időtartalomig zárva maradnak, és ily módon a szobában levő ágyneműk, ruhadarabok is fertőtlenítődnek a nélkül, hogy színök vagy anyagjok legkevésbé rongálódnék.

Dr. Burtók István.

T a n ü g y.

A polgári iskolák elé tűzött feladat.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, f. évi szeptember hó 5-én 24.793. sz. alatt, ad I. valamennyi tanfelügyelő, ad II. pedig valamennyi egyházi főhatósághoz következő rendeletet bocsátotta ki:

Midőn a népoktatási 1868. évi XXXVIII. t. cz. 67—78. §§-ában a polgári iskolák felállítása elrendeltetett, a nemzet törvényhozó testülete ez által azt a célt tűzte ki, hogy a nép azon nagy osztálya, melynek a szellemi szükségét az elemi oktatás távolról sem elégíti ki, azonban fensőbb oktatásra előkészülni sem kedve, sem célja; találja fel a polgári iskolában azon intézetet, melyben mivelődése alapjához szükséges ismereteket rövidebb idő alatt megszerezhesse annyira, hogy ezen ismeretekkel közgazdasági és politikai általános műveltsége mellett a mindennapi élet foglalatosságaihoz szükséges tudnivalók birtokába juthasson s vagy mint ügyes mezei gazda, vagy mint iparos, vagy mint keres-

kedő, már az így szerzett alapon megindulhasson, vagy ha e tekintetből még több ismeretre kívánna szert tenni, az arra rendelt tanintézetekben tovább tanulhasson.

Ily céllal nyitattott meg az országban már eddig is számos polgári iskola, de vagy azért, mert nem helyesen fogták fel magánosok és községek a törvényhozásnak a polgári iskolák felállításához kötött üdvös céljait, vagy azért, mert sokan még most sem tudtak kibontakozni a rég multban meghonosodott iskolák azon tévesen egybekevert állapotából, hogy minden oly iskolának, mely az elemi iskolák felibe következik, fensőbb oktatásra vezérlőnek kell lenni; a polg. iskolákból is egy kis gymnasiumfélét akartak csinálni, mi által a polgári iskolák iránt a nagy közönséget zavarba hozták.

A polgári iskolákról alkotott e téves felfogást ki kell tisztázni, s a törvényhozás által ez irányban kitűzött helyes célt kell úgy a magánosokkal, a szülőkkel, mint a községekkel fölfogatni; megértetni minden irányban, mi a polg. iskolában a nevelésnek és a tanításnak közelebbi, mi az az életnek ama tanítás által elérhető vége célja.

A polgári iskolák számára most ujabbán kiadott s rendeletemet kísérő tantervből világosan kitűnik, hogy a polg. iskolában a közéletre tartozó azon általános műveltség adatik meg, a melyre tudományos pályára nem törekvő minden jobb módu magyar állampolgárnak szüksége van.

Ezen általános műveltség megszerzése idején alaposan elkészül a tanuló egy részben arra, hogy mezei gazdaságát — ha ilyennek birtokában van — észszerűen vezethesse, más részben arra, hogy ha iparos vagy kereskedő akar lenni, az ezen foglalatosságokhoz szükséges alapismeretek birtokába jut; sőt alkalmassá válik arra is, hogy némely köztisztviselői pályára léphet.

A törvény nem tiltja ugyan, hogy a polgári iskola négy osztályát bevezett tanuló a középtanodákba, vagy a tanítóképezdebe, átléphessen; de sokkal helyesebb azon fölfogás, hogy azok, kik a polgári iskolába lépnek, megtartják a kezdetben maguk elé tűzött célt, s bevégzik azt teljesen s lesznek vagy értelmes mezei gazdák, vagy tanult iparosok, kivéven azokat, kik kereskedőkké akarnak lenni, kiknek polgári iskola 4-ik osztálya bevégeztével át kell lépni a közép kereskedelmi iskolákba.

Azokra nézve, kik a polg. iskola hat osztályát bevégzik, intézkedtem, hogy ha még akkor sem kívánnak a magán polgári életbe mint már is általános műveltséggel bíró polgárok kilépni, hanem mint gazdák, erdészek vagy állatorvosok magukat teljesen ki akarják képezni, a földmívelési miniszter ur f. évi 628. eln. sz. a. kiadott rendeleténél fogva a magyar-óvári gazdasági akadémia kivételével, a gazdasági középintézetekbe, avagy az állatorvosi intézetbe fölvétethessenek; valamint a pénzügyminiszter ur f. évi 34,505. sz. a. ki-

dott rendeletéből, beléphetnek a selmeci erdészeti akadémiaiba.

Más részről azok irányában, kik magukat az ipari pályára szentelik, s különösen valamely fontosabb iparág megtanulására hajlandók, már is megtettem itt-ott az intézkedéseket, hogy a polgári iskolák mellett egy bizonyos iparág folytatására ipar-tanműhely állíttassék, melybe a polg. iskola 4. osztályába lépő — mint 13 éves korba jutott növendék ifju — úgy vétetik föl, hogy a polg. iskola részére kiszabott közismeretre tartozó tanulni valók mellett, ezek tanulásától üres óráiban három év elforgása alatt, az ott fölvetett iparágat megtanulhatja s midőn a polgári iskola 6-ik osztályát bevégezte, onnan egyszersmind mint elkészült s mivel iparos tanonc, avagy mint kezdő iparos-segéd léphet ki.

Intézkedtem végre, hogy a polg. iskola hat osztályát jó sikerrel bevégzett mindazon tanulók, kik sem a magán-életbe nem léphetnek, mint mivel polgárok azért, mert nincsenek anyagilag oly jó módban, sem gazdasági, erdészeti, avagy állatorvosi intézetbe nem szándékoznak, sem végre iparosságra nem hajlandók s arra nem készültek, azonban tisztességes kenyérgeregetre vannak utalva, megtalálhassák a pályát, melyen szerencséjüket keressék.

E célból fölkértem a közlekedési, belügyi, ipar- és kereskedelemügyi és a pénzügyminiszter urakat, hogy a polg. iskola mind a hat osztályát jó sikerrel bevégzett tanulóknak a vezetésük alatt álló alsóbb fokú hivatalokban nyissanak utat, életpályát.

E fölkérésemre a közlekedésügyi miniszter ur még 1877-ben 20,372. sz. a. kelt rendeletével megengedte, hogy az ily végzett polg. iskolai tanulók vasuti gyakornokokul fölvétethessenek.

A belügyminiszter ur f. évi 28,115. sz. a. kelt rendeletében kiadta, hogy a végzett polg. iskolai tanulók, a belügyminiszteriumnál segéd- és számtisztai hivatalok betöltésénél, valamint a megyei segéd- és kezelői állomásoknál fölvételért folyamodhassanak és folyamodványaik figyelembe vétessenek.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter ur f. évi 628/eln. számú rendeletében kiadta, hogy a polg. iskola 6-ik osztályát jó sikerrel végzett tanulók a nem kincstárilag kezelt postahivataloknál kiadói minőségben, továbbá a távirdai kezelői szolgálatra fölvétessenek, valamint fölvétetnek, a távirdai kezelői tanulmányokra is.

A pénzügyminiszter ur f. évi 34,505 számú rendeletében kiadta, hogy a polgári iskola 6 osztályát jó sikerrel bevégzett tanulók, úgy a számvevőszéki és pénztári, mint az adó-, vám, fogyasztási adóhivatali pénz- és adó-örsegi és a segéd (kezelési) hivatali, továbbá a dohánybeváltási, gyártási és eladási, lotto hivatali, bélyegző és sóhivatali szolgálathoz bocsáttassanak.

Midőn a fönnebbiekben lehető részletesen vázoltam a polgári iskolák célját, kimutattam mindazon élet-

pályákat, melyekre a polgári iskolában a tanuló ifju nemzedék eljuthat,

ad I. fölhivom,

ad II. fölkérem,

ad I. és II. Cimedet,

ad I., hogy a felügyelete alá eső

ad II., hogy a főhatósága alá tartozó,

ad I. és II. vagy ott ezután keletkező polg. iskolát fentartó községeket, magánosokat és szülőket s ez ügy által érdeklődő minden rendü honpolgárokat a fennebb előadottak értelmében

ad I. világosítsa föl

ad II. fölvilágosítani méltóztassék,

ad I. és II. s oda hatni törekedjék, hogy megértvén a polg. iskolák elé tűzött feladatokat és azoknak az ország közmívelődésére célzó fontos szerepét, igyekezzenek a közvéleményt e helyes irányban téríteni s kiválólág arra indítani az illetőket, hogy mindazok, kik az elemi oktatás által elérhető miveltséggel nem elégedhetnek meg s fensőbb intézetekben elérhető tudományos miveltségre akár hajlamaik, akár anyagi tehetőségeik miatt nem törekedhetnek, keressék és találják fel a miveltség középutját a polg. iskolában, mely rendeltetve van a hazai népség nagy tömegét alkotó osztályát a közép miveltség megszerzésére, különösen a mivel mezei gazda és a tanult iparos osztály kimivvelésére vezérelni.

A polgári iskolák újabb tanterve e napokban utólag fog megküldetni.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

Meghívás. A kolozs megyei tanító-testület f. évi rendes közgyűlését Kolozs várt, október hó 29, 30 és 31-én fogja megtartani, a következő tárgysorozattal.

Oktober 29-én d. u. 1/25 órakor előértekoztet a polgári iskola helyiségében; tárgya a közgyűlés sorrendjének végleges megállapítása és a nevezetesebb ügyek előzetes megbeszélése.

Oktober 30-án d. e. 9 órakor közgyűlés a városi tanácsteremben, a melynek sorrendje a következő:

1. Hymnus, éneklí a képezdei dalkör.

2. Elnöki megnyitó beszéd.

3. A választmány évi jelentése, a titkár által.

4. Az évi jelentésből kifolyólág tárgyalatik: a) az országos szövetség ügye, b) az egyesület lapjának ügye, c) a pénztári számadások, d) a könyv- és irattár, e) a tanszertár felülvizsgálására bizottság kiküldése.

5. A tisztviselők és központi választmányi tagok választására szavazat-szedő bizottság kiküldése.

6. Elnökök választása az oktober 31-én tartandó nyilvános tanítások uegzemlézésére kiszálló küldöttséghez.

7. Felolvasás: Kozma József tanítónő-képezdei igazgató tanár urtól.

Október 30-án d. u. 4 órakor a polgári iskola helyiségében. Vitakozás e tétel fölött: „Az ugynevezett házi-ipar lehet-e népiskolai tantárgy, s ha igen mily mértékben s mily módon illeszthető be a többi tantárgyak közé“ Előadó Csulak Lajos tanító ur.

Október 31-én d. e. 8—9 óráig nyilvános tanítást tart a belvárosi r. k. leányiskolában tanítónő Schwarzel Adél k. a.; a városi I. községi népiskolában pedig Nagy Kálmán tanító ur. 1/2 10 órakor a közgyűlés folytatása a városi tanácsteremben, ily rendben.

1. Szózat, énekli a képezdei dalkör.

2. Az október 30-ki közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása s hitelesítése.

3. A tisztviselők leköszönése s korelnök választása.

4. A szavazatszedő bizottság jelentése.

5. A könyv- és irattárt vizsgáló bizottság jelentése.

6. A pénztári számodások felülvizsgálására kiküldött bizottság jelentése.

7. A tanszertárt megvizsgált bizottság jelentése.

8. A nyilvános tanítások meg szemlélésére kiküldött bizottságok elnökeinek jelentései.

9. Felolvasás: Fazakas József képezdei tanár urtól.

10. Indítványok tárgyalása.

E közgyűlésre tisztelettel meghívatik az egyesület mindenik tagja s általában a tanügy iránt érdeklődő közönség. Kelt a kolozsmegyei tanító-testület központi választmányának 1879. szeptember hó 27-én tartott gyűléséből.

Rieger Imre,
tantestületi titkár.

T Á R C S A .

A családi nevelés és a fényűzés.

(Folytatás.)

Szép nyári nap volt. A torony óra 11-et ütött. Épen azon idő, midőn a tanítók és tanítványok kiszabadulnak az iskola poros légköréből, hogy pár órai szorakozás, pihenés után ismét visszatérjenek, s folytassák az áldásos munkát.

Én is azok közzé tartoztam, kiknek 11-et ütött az óra, — de a jól végzett délelőtti munka után — édes örömmel, nyugodt lelkiismerettel távoztam az iskolából. A tikkasztó hőség gyorsította lépteimet. Siettem, hogy mielőbb megpihenhessek kertem árnyas fáin alatt, s zavartalanul készülhessek a délutáni tanításra. De föltett szándékomban a véletlen meggátola. A mint egyik utcasarkon bekanyarodtam, egy csoport iskolás leányka tünt előmbe. Oly élénken, kedvesen csevegtek, hogy örömmel néztem rájuk minden arra járó-kező ember. Nekem is feltűnt a kis csacsogó csapat s észrevétlenül közeledtem feléjük, hogy bár futólag hallhassam mit beszélnek, min török a fejüket? Talán a tanítónéni bokros számtani föladványt hagyott otthoni munkául? Ki tudja? Jó lesz meghallgatni őket. Ily gondolatokkal értem el a kis leánykák csoportját. Ők bizonytalán észre sem vettek, mert azon esetben óvatosabban beszéltek volna meg a fontos dolgot. — De mi volt a fontos dolog? Azonnal megtudjuk, csak egy kis türelem!

Lássuk előbb kik voltak a kis társaság fő szóvivői. D. . . Irén, D. . . Andor megyei hivatalnok kedves leánykája. Szülői arról nevezetesen, hogy 600 — mond hatszáz forint évi fizetés mellett 1200 o. é. frtot költenek el. „Ez nem lehet“ — mondani fogja a szives olvasó. Dehogyan nem! — hatszáz forint kontót csinálnak! Ime, kész a megfejtés. Irén csak arról neve-

zetes, hogy — mint mamája mondja — évente 150 forintba kerül. Lehetetlen, egy kis leánykára ennyit elkölteni. — Ugyan hogyan lehetne! Számítsuk csak fel.

Irénkének szükséges: 1-ször: egy pár bőr cipő, hogy esős időben iskolába járhatson. Ez szükséges, mivel Z. . . város utcai nincsenek még eddig aszfaltozva. E nemből évenként végére jár három-négy párnak. 2-ször: magasszárú brüner-czipő a tavaszi és őszi jó időkre. E nemből is kell legalsó számítással két pár. 3-ször: kivágott nyári cipő, másikkal és fodrokkal (talán rózsákkal és csattokkal!) Csak két rendbelit ebből is elszakít!?) 4-szer: Harisnyák. Tavaszia, különböző színekkel, sűrűen kötöttek; nyáriak: amerikai harisnya sarok nélkül, hollyagos harisnya virágokkal, selyem harisnya egyszerű és finom himzéssel. st. Téliek: Flanell szövetű harisnyák a legváltozatosabb színekben; gyapott, czérna harisnyák, — szintén színesek. Ide számíthatjuk még a harisnyakötőket is, melyek szintén több neműek és rendkívül változatos színűek. Ha ezeket Irénke mind elő tudná állítani akkor jogszerűen viselhetné, büszkén sétálhatna bennök; de ő csak himezni szeret apró haszontalanságokat; az ily czikkeket pedig oly nőkkel készíttetik, kiknek kenyerek a munka!

Most jönnek aztán a köntösök, kalapok, kesztyűk, — s valóban nem tudom előszámítani, mi minden boldogság! De ezeket elhagyom; nem akarom a mamákat még egy tárcacikk olvasásakor is számlálkával fjesztgetni. Hanem a szives olvasó bizonytalán elhiszi az előzményekből azt, hogy Irénke, 150 forintot megemész, csak ruhákban!

A másik leányka, ki élénkítette a társalgást, B. Tinka volt. Szülői minden tekintetben hasonlítanak Irén szüleihez; a különbség csak az, hogy nagyobb jövede-

lemmel rendelkeznek, — de többet is költenek. Tinka arról nevezetes, hogy már tud affectálni, megszólani, gunyolódni; s van benne egy kis különlegesség is, az t. i. hogy minden semmiségre óriásokat hahotázik. Ezt N. . . asszonytól sajátította el, ki Z. . . városban a legjobb asszony — de csak azért, mert mindenütt megjelenik, szereti a léhaságot és a piperét.

Volt még a társaságban négy leány, de ezek keveset beszéltek. Látszott arcukról, hogy mélyen el vannak szomorodva. És ugyan miért? Érezték kicsinységüket a két előbbivel szemben, kik nagyon jártasok már a társaságban, izlésük rendkívül fejlett s még csak járásuk is valami elegans! Kiolvastam szemeikből, hogy irigykednek; láttam homlokukról, hogy a mit Irénke és Tinka mond, azt mind magukba szívják, elsajátítják — s később ők is úgy tesznek, úgy beszélnek.

No, de már leírom a társalgást, — legalább egy részét. Irénke épen a divatról beszélt, s a többek közt ezeket mondá:

— Hallottátok leányok mit mondott a tanitónéni?

— Ugyan mit? ugyan mit? — volt a kíváncsi kérdés.

— Csak nekem mond meg — vágott közbe Tinka

— tudhatod, hogy ezek mindennel elő állanak!

— Bánom is én, nem félek én! volt a dacos válasza. Csak azért is elmondom! Hát leányok a tanitónéni azt mondotta, hogy a lyukacsos amerikai harisnya nem hasznos, mert a nyári forró napokban az ember lábszára izzad s azon a lyukacsokon a por beszáll és a nedves bőrhöz tapad. Ez pedig visszketegséget okoz, a mi rendkívül kellemetlen.

— Hiszen ezt én is hallottam s jót kacagtam rajta, midőn a néniéknél mondotta. De a néni is megfélelt ám neki! — mondá Tinka.

— A mama neki nem mondott semmit, csak midőn már elment, mondotta nekünk, hogy nem ért ahhoz a tanitónéni, jobban tudja azt a „Bazár“, az pedig ajánlja az amerikai harisnyát.

— Igen most jutott eszembe, mondd csak Irénke, mit hozott a közelebbi „Bazár“? van-e valami újabb divat — különösen a mi számunkra!?

— Gyönyörű divat-képet hozott! Kurta ruha, alig ér alul a térden, finom harisnyakötő s egészen új divatu bojtos cipő. Én már kértem is a mamát, hogy Keller és Zsitvay-tól megrendelje számomra. Holnap meg is rendeli! — s tapsolt örömeiben.

— Kérlek ne rendeldes meg mig én a mamával nem beszéllek s rá nem veszem, hogy nekem is hozasson olyan ruhát, mint a tied lesz! Hát lányok nem beszéltek mamáitokkal? — szólotta többiekhez.

— Mi is megpróbáljuk rávenni a mamát — volt az egyhangú válasz.

— Tudjátok mit gondoltam? kérdezé most Irénke, kinek egész arcán látszott, hogy valami kellemes dolgot talált ki barátnői számára. — Holnap délután mama nem lesz honn, jertek mindnyájan hozzám; aztán megbeszélgetjük a dolgot. Én különben előre is megmondhatom, hogy gyenge hamuszín ruhát hozatok kék ékkel s ahhoz fekete kalapot nefelejtis bokrétával. Valami szép lesz! De milyen!? s hogy fog az állani neked — sópáncodott Tinka. Na már én egész világos színt hozatok, de én is legjobban szeretem a kék éket. Ehez aztán fehér kalap, buzakalász s egy-egy odavetett buzavirág ékítéssel.

— Nagyszerű lesz, gyönyörű lesz! Milyen jó izlésed van neked lelkem!

— Na szervusztak, Isten veletek! nekem sietnem

kell. Hanem meg necsaljatok, holnap délután eljőjeteek hozzám. Majd én R. . Paulint is meghívom, s gondoskodni fogok mulattatóról.

A kis társaság ezzel tapsolva, nevetve, ugrálva szétoztlott. Valami kellemes délutánt szerez nekik Irénke.

Én egy divatkereskedés kirakatát nézve hallgattam e kis leánykák (a legnagyobb 11 éves!) ártatlan társalgását. Mélyen meglepett nagyságuk, bámulatra ragadott fejlett izlésök — s aztán elszomorodtam. De különösen megragadta figyelmemet az Irénke végső mondása: gondoskodni fogok mulattatókról! Mi az ördög lehet ez? Apró babák? kis cserép-edények? vagy mi? Na, ez összejövetelet megnézem, nem mulaszthatom el.

Egész nap e kis leánykákról gondolkodtam, kik már 8—9 éves korukban kész nagy lányok. Mi lesz ezekből még 8—9 év után?! Milyenek is a gondatlan szülők!

Még nagyobb lett meglepetésem, midőn délután, a véletlen egy cédulát játszott kezemhez. A cédula R. . Paulina ö nagyságának (!) volt címezve. A cédulán még e sorok álltak:

„Édes Paulin! Tinkáékkal elhatároztuk, hogy a holnap délutánt együtt töltjük nálam. Jőj el te is édesem, örvendeztes meg, tőgy boldoggá jelen léteddel. Tudom elfogsz jőni, ha megmondom, hogy itt lesz Palika is. Mivel neked legjobban áll a fehér, — vedd azt a cukros kis fehér ruhátat kék ékkel. Csókol s okvetlen elvár szerető barátnőd Irénke.“

Most már értem, hogy kik és mik azok a mulattatók, a mikről Irénke említést tett. Ez a Palika épen az én kedves tanítványom, kit mindennap büntetnem kell. Nagyon figyelmetlen, szorakozott, s most megértem azt is, hogy miért? Hát bizony Palika urfi mulattató!

Eljött a vasárnap délután. A társaság összegyűlt, a mama elment mulatni a zöldbe, a tata kuglizni. A mint a társaság magára maradt, elkezdődött a társalgás. Elővették a „Bazárt.“ Mindenik kiválasztotta izlése szerint a legjobb szabómintát. Elhatározták, ki milyen öltözetben jelenik meg a gyermekbálban, melyet az Irénke kedves mamája rendez, az ők mulattatásukra.

Milyen okos az az Irénke mamája, hogy készíti leánykáját az élet számára!

Azután kiszámították, ki hányat és kivel táncol? Palika azonnal meghívta Paulinát az első négyesre, Irénkét fölkérte egy csárdásra és a többiekhez is leereszkedett magas személye.

Beszéltek még a szép fiatal emberekről is. Adel D. .-t tartotta Z. . városában a legjobb férfinak. Tinka erre azt jegyezte meg: kár hogy csak tanító, még ha ügyvéd volna, vagy legalább megyei irnok!

Előjöttek a szép asszonyok is. Kinek van a városban legjobb toillette-je, végül, hogy kiről mit beszél a fama?

Jöttek végre a játékok. Először is „zálogosdit“ játsztak. A bíró Tinka volt, hozzá gyűlte a zálogok s ő azért váltság fejében azt kívánta, hogy mindenki mondja meg kedvese nevét!

Én a szomszédszobában ültem. Ez volt D. . Andor irodája, melybe külön bejárat vezetett, de a salontól csak egy becsukott ajtó választott el. Itt ültem én egy irnokkal s itt hallgattam végig az egész társalgás folyamát.

Nem hallottam — pirulva valom meg — egy szót sem, mely a remlatlan gyermeki kedély, a jól vezetett családi nevelésről tanuskodott volna. Megbírálták a tanitónéni keményen. Azt mondották, hogy úgy néz ki mint egy közönséges polgár leány, olyan egyszerű, so-

ha sem divatos! Többet ért a divathoz Tinka és Irén, mint a tanítónéni stb.

Valóban megbántam, hogy hallgatóztam, de azon tudatban vigasztalást találtam, hogy a szülőknek elmondva a dolgot, felfedezve a hibát, melynek eredménye a gyermekek rossz irányban való fejlődése, talán segíthetek a bajon. Gondolám, őszintén megmondom, hogy mindezeket én a helytelen családi nevelésnek tulajdonítom, s szerényen — de bátran fölkérem a mamákat, hogy változtassák meg családi nevelésük irányát, mert ennek így rossz vége lesz!

Megis tettem. De nagyon csalódtam. Midőn Irénke mamájának elbeszéltem a hallottakat és látottakat, elmondottam, hogy az ily erőszakos fejlesztése e leányoknak mily káros következményei mily szomorúak lehetnek, — a szép mama nagyot nevetett s azt felelte rá:

„Oh, azok a bohó gyermekek!“ Én is gondoltam valamit, de hogy mit, annak kitalálását a szives olvasóra bízom.

* * *

E kis történet után, két hosszú év következett. Én elhagytam Z. . .-t. örömmel, jókedvvel.

Irénke szülői éltek boldogul, s bizonytal nem is gondoltak rám, nem is jutott eszükbe az én tanácsom. Legfelebb egy-egy gyermek-báiban jöttem elő, hogy nevensenek rajtam!

Néhány héttel ezelőtt egy szomorú jelentést kaptam. D. . . Andor meghalt!..

A napokban meglátogattam a szomorú özvegyet, gondoltam, hogy talán az én vizsgáztalásom is elkelő lesz.

De hogy megváltoztak a körülmények! A szép asszony, a divathölgy, estélyek, bállok csillaga egy félreeső utcában, kis szalmásgunyhóban lakik. A fényes butorokat elárverezték, az ékszerek zálogházba kerültek. Semmi sem maradt meg a multból, csak a szomorú emlékek.

A mint a szobába beléptem, Irénke egy kis melézkugba — talán kamrának használják — menekült.

Kérdeztem a mamát, hogy mért nem jön elő a kedves kis Irén?

— Jaj ő már nagy leány — felelt könyezve az anya — s szégyeli, hogy most forró nyárban is foltos bőrcipőben jár.

Szegény leány, tégedet sajnállak, mert nem te vagy oka mindezeknek! — gondoltam szomorúan.

— De — folytatá az anya — most tanácsolja mit tegyek, miből éljünk meg?

— Irénke dolgozzék, kössön, varrjon pénzért, feleltem. Többet nem szólhattam, mert az anya közbevágott:

— Ő azt nem teszi, ez sértené büszkeségét!

— Nem kellett volna ily értelemben büszkének nevelni, hanem rászoktatni a munkára, a takarékoságra... többet nem engedett beszélni a mama — de fájon zokogva mondá:

— Már késő, bár akkor hallgattam volna önre, mikor még korán volt! Gyakran eszembe jutott akkori mondása, s ez még szomorubbá tesz. Mért is nem eslekedtem ugy! s a zokogástól többet nem szólhatott.

Én néhány vigasztaló szó után eljöttem körükből azon ígérettel, hogy Irénke bármiféle munkáját elárúsítatom én, csak dolgozzék. Nem fogja senki tudni, hogy D. . . Irén munkából él meg!

Szülők, ha megértettétek a kis történetet, úgy több mondani valóm nincs!

Boér Miklós.

VEGYESEK.

— A polgári iskolák érdekében a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által kiadott s fennebb egész terjedelemben közzétett nagy fontosságú rendeletről, midőn a polg. iskolák számára kilátásba helyezett új tantvert megkapjuk, érdemlegesen fogunk megemlékezni. Addig is legyen szívünk mélyéből üdvözölve Trefort Agoston önm. a magyar tanügyi viszonyokban e korszakot alkotó intézkedéseért!

— A legújabb megütközés: a lehangoltsággal vesszük lapunk zártakor a váratlan hírt, hogy a magyarországi tanító-egyletek szövetségének alapszabályait a belügyminiszter nem látta el a jóváhagyási záradékkal és pedig azért, mert a tanításra nézve a miniszter ezt szükségesnek nem látja; a törvényben pedig arra alapot nem talál, sőt a népoktatási törvény 147. §-a egészen fölöslegessé teszi. — Mi nem látjuk ugyan még ezzel a szövetség ügyét elbukva, de csak azon feltétel alatt, ha Magyarország összes néptanítói e nagyfontosságú eszme megmentésében együttes akarattal lépnek fel. Legközelebről érdemlegesebben!

— A bánfi-hunyadi gyermekjáték tanműhely működésével közelebről személyesen esmerkedvén meg, nem tehetjük, hogy az itt látottakról s ezzel kapcsolatban az itt vett benyomásról egy pár sorban meg ne emlékezzünk. — A tanműhely, melynek célja a norinbergi gyermekjátékokat hazánkból kiszorítani, készítményeivel már a sz.-fehérvári kiállításon is általános feltűnést keltett s a legmagasabb kitüntetésben részesült. És erre a legnagyobb mértékben is érdemes volt, mert bár a faragászatú iskola még csak gyermekkorát éli — alig egy éve hogy felállított, ta az erdélyrészi háziipart fejlesztő egyesület — már is oly meglepő eredményt mutat fel, mely csudálkozásunkra érdemes. A 12—14 éves gyermekek által készített falóvakbivalok, szekerek stb. oly meglepő csinnal és izléssel vannak kiállítva, hogy diadalmasan állják meg a versenyt a külföld hasonló műveivel. És a mi hazai termékeinknél csodáival határos ritkaság: a hunyadi műhely játékszerei olcsobbak is mint a külföldiek. Nálunk minden új vállalatot rendszeren termékei túlcigázott ára buktatja meg; e szép jövővel biztató tanműhelynek cikkei olcsósága és egyik biztosítéka lesz az életre. De van is annyi megrendelése már is, hogy alig képes eleget tenni — Ez iskola éltető lelke egy széles miveltségű, külföldi mester: Schönhut Vilmos, ki nem csak érti hivatását, hanem csodálatra méltó sikerrel is tudja átadni azt, a mit tud, tanítványainak. Ily mesternek megnyerése a mily szerencse egész hazánknak, ép oly hazafiatlan bűn lenne azoktól, a kik hivatásuknál fogva a népevezetői, ha hideg közönnyel elhallgatják előtte e nagy horderejű intézetet. Felhívjuk tehát figyelmüket e sorainkra a lelkeseknek, tanítóknak s általában mindazoknak, kik népünk boldogítását szívükön hordozzák, kérvén, figyelmeztessék különösen az erdős vidékek lakóit e közszükséglet pótló intézetre, mely rövid pár év alatt biztos kenyérré segíti gyermekeit. Hazánkból milliók vándorolnak ki évenként játékszerekért, s mi nézzük végeleszegényedésünket keleti egykedvűséggel. Igen, mert nekünk az ilyen „mesterség“ nem kell, milyet a b.-hunyadi tanműhelyben potom áldozattal megszerezhetünk, s nem kell általában semmi gyakorlati irányban képző tanintézet, hanem kell „tudós iskola.“ Szomorító vaksággal tódulnak a szülők minden tanév kezdetén az „egyedül üdvözítő“ gymnasium felé, úgy hogy a tudós iskolákból ma holnap annyi tudós konkurens kerül ki, hogy több lesz a tanár, mint a tanítvány; az orvos, mint a beteg; az ügyvéd, mint a perlekedő. Valóban nagyon is elfőtt az ideje, hogy a gymnasiumi képzésben az illetők, az illető szülők mértékét tartsanak Erdős vidékeken földmives iskola, iparvárosokban, ipariskola és kereskedő városokban kereskedelmi iskola felállítására s a közönség részéről felkarolása által remélhető csak emelkedés, a boldogulás. Ezekre gondoljanak azok, kiknek tenni módjukban van, ha csakugyan nemcsak nyelvükön, de szívükön is fekszik e szegény haza és nép érdeke!